

Андрощук Людмила Михайлівна,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри хореографії
та музінструмента
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ТА РІВНІ
СФОРМОВАНOSTІ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ ДІЯЛЬНОСТІ
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ХОРЕОГРАФІЇ**

В статті визначено педагогічні умови формування та рівні сформованості індивідуального стилю діяльності майбутнього вчителя хореографії. В основу класифікації умов покладено фактори формування індивідуального стилю діяльності майбутнього вчителя хореографії, які залежать від характеристик індивідуальності студента та специфіки організації навчально-виховного процесу у ВНЗ. Запропоновано показники рівня сформованості індивідуального стилю діяльності та характеристика високого, середнього та низького рівня.

Ключові слова: педагогічні умови, рівні сформованості, індивідуальний стиль діяльності, майбутній вчитель хореографії.

В статье определено педагогические условия формирования и уровни сформированности индивидуального стиля деятельности будущего учителя хореографии. В основу классификации условий положены факторы формирования индивидуального стиля деятельности будущего учителя хореографии, которые зависят от характеристик индивидуальности студента и специфичности организации учебно-воспитательного процесса в ВУЗЕ. Предложено показатели уровня сформированности индивидуального стиля деятельности и характеристика высокого, среднего и низкого уровня.

Ключевые слова: педагогические условия, уровни сформированности, индивидуальный стиль деятельности, будущий учитель хореографии.

It is determined in the article the pedagogical conditions of development and levels of formation of individual style of activity of future choreography teacher.

Factors of development of the individual style of activity of the future choreography teacher which depend from the characteristics of individuality of the student and particularity of organization of studies and pedagogical work in IHL are put at the heart of classification. The indices of the level of development of individual style of activity and characteristics of high, intermediate and low level are recommended.

Keywords: *pedagogical conditions, levels of formation, individual style of activity, future choreography teacher.*

На сучасному етапі розвитку педагогічної науки зростає інтерес до індивідуальності учителя-професіонала, який зумовлений переглядом змісту освіти і пошуком нових парадигм навчання та виховання майбутніх педагогів. Тому формування індивідуального стилю діяльності майбутнього педагога, як актуальна наукова проблема, потребує детального теоретичного аналізу.

Значна увага у психолого-педагогічних дослідженнях приділяється особистості вчителя (О. Абдуліна, Ю. Азаров, І. Зязюн та ін.); індивідуальності майбутнього педагога (К. Альбуханова-Славська, Г. Балл, О. Пехота); творчій індивідуальності вчителя (С. Величко, О. Сергєєнкова, Л. Мільто та ін.); педагогічній творчості та творчому розвитку вчителя (В. Загвязинський, Н. Осухова, С. Сисоєва та ін.). При всій увазі до особистості вчителя недостатньо розробленою залишається проблема формування індивідуального стилю діяльності майбутнього педагога.

Метою даної статті є визначення педагогічних умов формування та рівнів сформованості індивідуального стилю діяльності майбутнього вчителя хореографії.

Провідні ідеї гуманістичної педагогіки та психології лягли в основу визначення основних умов формування індивідуального стилю діяльності майбутнього вчителя хореографії.

В основу класифікації умов покладено фактори формування індивідуального стилю діяльності майбутнього вчителя хореографії, які залежать від характеристик індивідуальності студента та специфіки організації навчально-виховного процесу у ВНЗ.

Процес формування індивідуального стилю діяльності майбутнього вчителя хореографії буде успішним за умови наявності в студентів позитивної мотивації, професійних здібностей, віри в себе, особистісної свободи, творчої самоактуалізації, професійних знань, умінь і навичок. Умовами формування індивідуального стилю діяльності майбутнього вчителя хореографії у вищому навчальному закладі є творча взаємодія; демократичний характер педагогічного процесу; застосування інтерактивних технологій навчання; створення викладачем творчої атмосфери на заняттях; наявність креативного стилю діяльності викладача; розробка стратегії формування індивідуального стилю діяльності майбутнього вчителя хореографії на основі індивідуальної моделі безпосередньо для кожного студента; застосування методики реалізації процесу формування індивідуального стилю діяльності майбутнього вчителя хореографії на основі розробленої індивідуальної моделі становлення індивідуальності майбутнього професіонала.

Позитивна мотивація є важливим фактором становлення професійної індивідуальності студента. Орієнтація на суспільний поступ, творче самовираження, професійне зростання, важливість професії мотивують студентів до створення образу ідеалу педагога та активізують внутрішній потенціал для реалізації стратегії формування індивідуального стилю діяльності майбутнього вчителя хореографії.

До професійних здібностей, наявність яких є однією з умов формування індивідуального стилю діяльності, відносяться: хореографічні; комунікативні; навчально-методичні; творчі.

Критеріями оцінки хореографічних здібностей є:

1. Фізичні дані: постава, виворотність ніг; підйом ступні; еластичність суглобо-м'язового апарату; гнучкість тіла.
2. Рухові якості: стрибок; координація рухів; стійкість; кантиленність у поєднанні рухів; пластичність.
3. Музично-ритмічна координація.

Комунікативні здібності оцінюються на основі анкетування та тестування студентів, за результатами яких ми характеризуємо: манеру спілкування; мотиви спілкування; рівень комунікабельності; вміння знаходити вихід з конфліктних ситуацій; здатність застосовувати якості керівника, лідера.

Оцінка навчально-методичних здібностей базується на характеристиці методів, прийомів та результатів засвоєння знань, умінь і навичок; аналізі застосування різноманітних технологій навчання в практичній діяльності та ін. Рівень сформованості навчально-методичних здібностей визначається за такими ознаками:

- швидкість засвоєння знань;
- якість засвоєння знань;
- характер відображення навчального матеріалу (репродуктивний, творчо-репродуктивний, творчо-пошуковий);
- здатність використання професійних знань, умінь і навичок в практичній діяльності (педагогічна практика, контрольні уроки);
- активність у залученні до нестандартних технологій навчання.

У свою чергу, творчі здібності аналізуються за рівнем розвитку уяви, творчої фантазії, креативного мислення; за здатністю нестандартно вирішувати ситуації; знаходитись у стані творчого пошуку та ін. Рівень розвитку творчих здібностей оцінюється за результатами анкетування, тестування, вирішення низки креативних завдань та оцінюється за такими ознаками: творча активність; новизна ідей; творчий пошук; креативне осяяння; професійні відкриття.

Необхідною умовою успішності процесу формування індивідуального стилю діяльності є віра у власні сили, яка оцінюється за результатами проведення опитування, тестування, анкетування. Рівень віри у власні сили характеризують наступні ознаки:

- відсутність – наявність страхів, комплексів;
- непевненість – впевненість у правильності прийняття рішень;
- антипатія – симпатія до власного образу;
- відсутність – наявність впевненості в досягненні поставленої мети;
- невідповідність – відповідність образу-ідеалу професіонала.

Однією з ключових умов успішності процесу формування індивідуального стилю діяльності майбутнього вчителя хореографії є особистісна свобода. Критеріями визначення рівня вияву особистісної свободи є: самостійність у прийнятті рішень; стійкість у відстоюванні власної точки зору; незалежність в оцінюванні явищ, подій, людей; неповторність у створенні власного образу; унікальність творчого самовираження.

Черговою умовою успішності процесу формування індивідуального стилю діяльності майбутнього вчителя хореографії є творча самоактуалізація. До критеріїв оцінки самоактуалізації особистості відносяться: внутрішня гармонія; гармонія зі світом; відчуття щастя в житті, в навчальній та професійній діяльності; творче самовираження; постійне самовдосконалення.

У свою чергу ВНЗ успішно здійснює процес формування індивідуального стилю діяльності майбутнього вчителя хореографії за таких умов:

1. Творча взаємодія, демократичний характер педагогічного процесу. Викладач відмовляється від авторитарного впливу і забезпечує створення умов для творчого самовираження кожного студента.

2. Застосування інтерактивних технологій навчання, які забезпечують суб'єкт-суб'єктну взаємодію студента і викладача, можливість вибору студентом змісту навчального матеріалу та міри творчого самовираження у відображенні цього змісту ("синектика", дискусії, рольові ігри та ін.).

3. Створення викладачем творчої атмосфери на заняттях для самореалізації студентів на засадах самопізнання, самоствердження та самоактуалізації. Творча атмосфера створюється в нестандартних умовах (проведення заняття на природі, в музеї, в театрі); на лекціях, практичних та лабораторних заняттях за умови застосування комплексу творчих завдань (міні-твори, лібрето, сценарії, плани-конспекти нестандартних уроків, імпровізації та ін.).

4. Креативний стиль діяльності викладача (неповторна манера викладання, неповторний стиль спілкування, творчий хореографічний стиль та ін.).

5. Розробка стратегії формування індивідуального стилю діяльності майбутнього вчителя хореографії на основі індивідуальної моделі безпосередньо для кожного студента (створення індивідуальної моделі з

врахуванням загальних здібностей, хореографічних здібностей, типу темпераменту, характеристик моделі-ідеалу професіонала; пошук шляхів вдосконалення стилю спілкування, взаємодії, навчання-викладання, хореографічного стилю, самоактуалізації в процесі навчання та ін.).

6. Застосування методики реалізації процесу формування індивідуального стилю діяльності майбутнього вчителя хореографії на основі розробленої індивідуальної педагогічної моделі становлення індивідуальності майбутнього професіонала (впровадження педагогічної моделі формування індивідуального стилю діяльності майбутнього вчителя хореографії).

Відомо, що підготовка фахівців у педагогічних ВНЗ застаріла, тому прогресивний процес формування індивідуального стилю діяльності майбутнього вчителя хореографії повинен базуватися на демократичних засадах спілкування (на противагу авторитарним); на інтерактивних методиках навчання (на противагу репродуктивним); на творчих підходах до вирішення навчальних ситуацій (на противагу стандартним). Такий підхід дозволяє сформувати неповторну індивідуальність педагога, здатну творчо підходити до вирішення основних завдань навчально-виховного процесу, розкривати і розвивати творчу особистість учня.

Крім того, такий педагог здатний досягти рівня свободи творчого вибору, самоактуалізації, коли стираються межі життя і професії, а людина відчуває себе щасливою.

З огляду на важливість формування індивідуального стилю діяльності майбутнього вчителя хореографії, варто переосмислити позиції викладача стосовно студента та студента стосовно процесу навчання:

1. Студент: від пасивного споглядання → до активної творчої позиції.

Викладач: від репродуктивної подачі інформації → до стимулювання інтелектуально-творчих пошуків студентів.

2. Студент: від невпевненості, лінощів інертності → до саморозвитку, самоосвіти, самоорганізації.

Викладач: від ігнорування нахилів, здібностей особистості студента → до пошуку шляхів максимальної реалізації творчих потенцій індивідуальності.

3. Студент: від відсутності мотивів, ідеалів, стратегій → до мотивацій професійного зростання, створення моделі “Я – ідеальне” та розробки стратегії формування індивідуального стилю діяльності, самоактуалізації.

Викладач: від нав'язування власних позицій, ідеалів, мотивів професійної діяльності → до презентації широкого спектру напрямів творчого професійного зростання.

З огляду на те, що головною метою сучасної педагогічної освіти є формування творчого вчителя, який здатний розвивати творчу особистість дитини, процес формування індивідуального стилю діяльності майбутнього вчителя надзвичайно важливий.

До критеріїв визначення рівня сформованості індивідуального стилю діяльності вчителя хореографії та майбутнього вчителя хореографії відносяться: мотиваційний (ціннісний); когнітивно-творчий (загальні професійні та спеціальні здібності); творчо-діяльнісний.

До показників рівня сформованості індивідуального стилю діяльності вчителя хореографії та майбутнього вчителя хореографії відносяться: формування професійних здібностей, професійні якості, потреба професійної діяльності, потреба професійного зростання, роль професії у суспільному поступі, творче самовираження у професії; рівень засвоєння професійних знань, рівень засвоєння хореографічних знань, рівень засвоєння знань щодо застосування індивідуального стилю діяльності; рівень оволодіння професійними вміннями, рівень застосування хореографічних вмінь.

Сформованість індивідуального стилю діяльності вчителя хореографії та майбутнього вчителя хореографії визначають рівні: високий, середній, низький.

Високий рівень характеризують: високий рівень професійних здібностей, потреба професійного зростання з мотивацією на позитивну роль професії у суспільному поступі, високий рівень творчого самовираження у професії; високий рівень засвоєння загальних професійних знань та основ хореографічного мистецтва; високий рівень оволодіння професійними вміннями та застосування хореографічних вмінь; повна творча самореалізація у професійній діяльності; сформований неповторний індивідуальний стиль

мислення, спілкування, взаємодії, хореографічний стиль; високий рівень самоактуалізації; повна зовнішня і внутрішня творча свобода; професіоналізм, спрямованість на безперервне професійне зростання, самоосвіту.

Середній рівень характеризують: середній рівень професійних здібностей, потреба професійного зростання з мотивацією на позитивну роль професії у суспільному поступі, середній рівень творчого самовираження у професії; середній рівень засвоєння загальних професійних знань та основ хореографічного мистецтва; середній рівень оволодіння професійними вміннями та застосування хореографічних вмінь; часткова творча самореалізація у професійній діяльності; недостатньо сформований неповторний індивідуальний стиль мислення, спілкування, взаємодії, хореографічний стиль; середній рівень самоактуалізації; недостатній рівень зовнішньої і внутрішньої творчої свободи; середній рівень професіоналізму, часткова спрямованість на безперервне професійне зростання, самоосвіту.

Низький рівень характеризують: низький рівень професійних здібностей, відсутність потреби професійного зростання, низький рівень самовираження у професії; низький рівень засвоєння загальних професійних знань та основ хореографічного мистецтва; низький рівень оволодіння професійними вміннями та застосування хореографічних вмінь; відсутність творчої самореалізації у професійній діяльності; недостатньо сформований індивідуальний стиль мислення, спілкування, взаємодії, хореографічний стиль або відсутність власного стилю; низький рівень або відсутність самоактуалізації; низький рівень зовнішньої і внутрішньої свободи; низький рівень професіоналізму.

Отже, ефективність процесу формування індивідуального стилю діяльності майбутнього вчителя хореографії залежить від умов, в основу класифікації яких покладено фактори формування індивідуального стилю діяльності майбутнього вчителя хореографії, які залежать від характеристик індивідуальності студента та специфіки організації навчально-виховного процесу у ВНЗ. Сформованість індивідуального стилю діяльності вчителя хореографії та майбутнього вчителя хореографії визначають високий, середній та низький рівні.

Література

1. Барышникова Т. Азбука хореографії /Барышникова Т. – С-П.: РеспексЛюкси, 1996. – 256 с.: ил.
2. Ковалів Ж.В. До питання про педагогічну інтуїцію в індивідуальному стилі професійної діяльності / Ковалів Ж.В. // Наука і освіта. – 2004. – № 6 – 7. – С. 116 – 118.
3. Кучерявий І.Т. Творчість – основа розвитку потенційних джерел особистості: [навч. посібник] / І.Т. Кучерявий, О.І. Клепиков. – К.: Вища школа, 2000. – 288 с.
4. Маслоу А. Самоактуалізація личности и образование / Абрахам Маслоу, [пер. с англ. Г. Балл; Ин-т психологии АПН Украины и др.]. – К.; Донецк, 1994. – 52 с.
5. Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи / [ред І.А. Зязюн]. – К.: Віпол, 2000. – 636 с.
6. Муртазаєва Е.М. Індивідуально-творчий розвиток майбутніх педагогів /Е.М. Муртазаєва // Педагогіка і психологія. – 2004. – № 3 (44). – С. 69 – 76.
7. П'яткова Г.П. Інтерактивні методики та специфіка їх застосування у вищій школі: методичний посібник [для студ. та магістр. гуманітарних спеціальн.] / Г.П. П'яткова, О.Л. Глотов.– Тернопіль, 2007.– 20 с.
8. Становлення позитивної Я-концепції майбутнього вчителя / [авт. тексту З.Н. Курлянд, О.А. Галіцан, С.С. Єрмакова та ін.]. – О.: ПНЦ АПН України: М.П. Черкасов, 2005. – 143 с.